

Mykolo Kleopo Oginskio rašytinis palikimas

„Dar neturėdamas 18 metų amžiaus, Mykolas Kleopas parašė „Laišką draugui“ (greičiausiai išgalvotam). Jame jis pasakoja apie gyvenimo kaime malonumus, svarsto, kas yra laimė. [...] Šiame savo gyvenimo laikotarpyje Mykolas Kleopas jau buvo įsitikinęs, kad mokymasis tam, jog ateityje dirbtum šalies labui, yra laimės šaltinis.“¹

„ATSIMINIMAI“

M. K. Oginskio rašytinis palikimas pastaraisiais metais Lietuvoje jau yra sulaukęs gana nemažo jo kūrybinio palikimo tyrinėtojų, istorikų dėmesio.

Vertingiausia ir informatyviausia šio palikimo dalis yra 1802–1826 m. M. K. Oginskio parašyti „Atsiminimai apie Lenkiją ir lenkus“ (pilnas pavadinimas prancūzų kalba – *Mémoires de Michel Oginski. Sur la Pologne et les Polonais. Depuis 1788 jusqua la fin de 1815*), kuriuos sudaro 4 tomai.

M. K. Oginskis šioje knygoje rašo apie 1795m. galutinai padalintą Abiejų Tautų Respubliką (ATR), kuri anuo metu dažnai buvo vadinama tiesiog Lenkija, ir jos gyventojus, neišskirdamas Lietuvos ir jos žmonių. Šie „Atsiminimai“ apima 1788–1815 metų laikotarpį ir plačiai nušviečia ano meto įvykius buvusioje LDK, Lenkijoje ir kitose Europos šalyse bei Rusijoje.

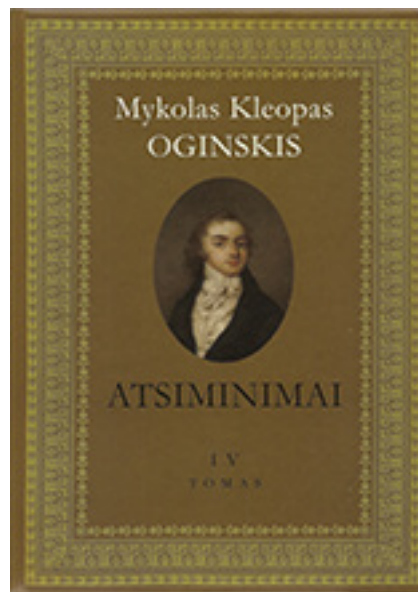
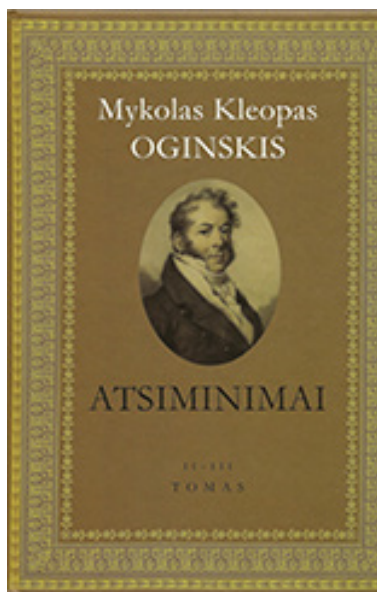
M. K. Oginskis knygas rašė prancūzų kalba. Šia

Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833). XIX a. pr. Dailininkas François-Xavier Fabre (1766–1837). Originalas saugomas Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje

kalba buvo parašyti ir minėti „Atsiminimai“. Du pirmieji jų tomai išspausdinti 1826 m. Paryžiuje, likusieji du – 1827 m. Ženevoje. Pakartotinai „Atsiminimai“ prancūzų kalba išleisti 1833 metais.

Rengiant keturtomį spaudai bei rašant knygos papildymus, M. K. Oginskiui talkino jo asmeninis sekre-

2007–2010 m. lietuvių kalba Vilniuje išleistų M. K. Oginskio „Atsiminimų“ viršeliai. Dail. Deimantė Rybakovienė

torius Leonardas Chodzka (1800–1871) ir, tikėtina, kad keletas kitų pagalbininkų, tekstų perrašinėtojų.

„Atsiminimus“ kitomis kalbomis pradėta leisti jau 1827 metais. Pirmieji šio darbo ėmėsi vokiečiai. Jie 1827 m. Leipcige vokiečių kalba išspausdino du pirmuosius „Atsiminimų“ tomus (vertė Frydrichas Gleichas, 1782–1842). „Atsiminimų“ trijų tomų rinkinys vokiečių kalba buvo išleistas 1845 m. Belvuju (Bellevue) mieste.

1870–1871 m. Poznanėje „Atsiminimai“ buvo išspausdinti lenkų kalba. Į lietuvių kalbą Mykolo Kleopo Oginskio „Atsiminimus“ pirmą kartą išvertė ir 2007–2010 m. išleido Regionų kultūrinių iniciatyvų centras (toliau – RKIC), juos iš prancūzų į lietuvių kalbą vertė Virginijus Baranauskas.

Vienas iš įdomiausių 1826–1827 m. prancūzų kalba išleistų „Atsiminimų“ komplektų (*Mémoires de Michel Oginski. Sur la Pologne et les Polonais. Depuis 1788 jusqu'à la fin de 1815. Tome premier. 1826–1827*) saugomas Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje. Jame daug ranka rašytų tekstų (jų nėra kitose Lietuvos bibliotekose saugomų „Atsiminimų“ knygose, išleistose 1826–1827 metais; beje, šių leidinių iš viso Lietuvos bibliotekose (ir tai tik pagrindinėse) yra nedaug – vos keletas pavienių knygų ir keletas pilnų komplektų). Minimo Vilniaus universitetui priklausančio „Atsiminimų“ leidinio kiekvienas tomas yra įrištas kartu su „Atsiminimus“ papildančiais, jau po knygos išspausdinimo parengtais rankraščiais prancūzų kalba parašytais tekstais. Pirmojo tomo priešlapyje – 1828 metų birželio 28 dieną M. K. Oginskio padiktuotas ir jo asmeninio sekretoriaus L. Chodzkos užrašytas paaiškinimas apie papildymų turinį ir jų paskirtį:

„Atsiminimai“ po mano mirties bus perduoti žmonai ir visiems laikams liks šeimos archyvuose. Juos perskaityti galės tik mano vaikai ir keletas artimų draugų. Ten sudėjau visus faktus, kurių nepažinorau skelbti savo „Atsiminimuose“, kad šie nebūtų pernelyg didelės apimties. Šiame egzemplioriuje bus patikslinta mano biografija iki 1788 metų, ypač to laikotarpio mano privataus gyvenimo detalės. Ten aprašiau daug istorinių įvykių, kurie iki šiol nebuvo žinomi, ir nors jie labai svarbūs, nenorėjau jų skelbti, kol esu gyvas, taip pat aprašiau daug labai svarbių laišku apie įvairius dalykus, daug linksmų ir nežinomų detalių apie įžymius žmones, kuriuos paminėjau savo „Atsiminimuose“.

Mano regėjimas labai nusilpęs, tad sunku dirbti,

ypač pastaruosius penkerius metus, kai gyvenau Florencijoje, negaliu ilgai rašyti ir taisyti to, kas sudėta į šiuos keturis tomus. Nenorėdamas gaišti laiko, diktavau po keletą valandų per dieną. Kadangi niekada nerašiau juodraščių, nereikia stebėtis, jei pasitaikys netikslumų, pasikartojimų, stiliaus ir perrašinėtojo įveltų klaidų, nes ne visada pakakdavo laiko dar kartą perskaityti tai, ką buvau padiktavęs, o po kelių dienų tuo reikalu nebesidomėdavau. Kad ir kaip ten būtų, baigiau tai, ką nekantraudamas troškiau baigti [...].

Florencija, 1828 metų birželio 1 diena. Pasirašo grafas Mykolas Oginskis.

Papildymai parašyti gražiu braižu. Jie kol kas nėra išversti į kitas kalbas ir paskelbti atskirai arba kartu su jau paskelbtų „Atsiminimų“ tekstu kaip vientisas leidinys. 2015 m. papildymus pradėjo tyrinėti istorikė dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė.

Žinoma, kad Vilniaus universiteto bibliotekai ši unikali „Atsiminimų“ keturtomė yra perdavęs Lietuvos dailės istorikas ir kritikas, lietuvių profesionalios muziejininkystės pradininkas, grafikas, nusipelnęs meno veikėjas Paulius (tikr. vardas Povilas) Galaunė (1890–1988). Kaip šios knygos pateko pas jį, žinių neturima. Spausdinti knygos puslapiai yra tapatūs kitiems įvairiose Lietuvos bibliotekose saugomų 1826–1827 m. prancūzų kalba išleistų „Atsiminimų“ knygų puslapiams, nesisiskiria ir rankraštinė puslapių popieriaus faktūra.

Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių, Vilniaus universiteto, Kauno apskrities viešojoje bibliotekose ir kai kuriose kitose Lietuvos didžiosiose bibliotekose yra nemažai knygų iš kunigaikščių Oginskių dvaruose buvusių bibliotekų. Apie tai, kad šios knygos anksčiau yra priklausiusios kunigaikščiams Oginskiams, liudija knygų puslapiuose išlikę kunigaikščių Oginskių herbiniai antspaudai, įrašai, dedikacijos.

XIX a. pab.–XX a. pr. plačiai buvo žinomos turtingos kunigaikščiams Oginskiams priklausiusių Rietavo ir Plungės dvarų bibliotekos. Buvusi Žemaičių dailės muziejaus darbuotoja Genovaitė Razbadauskienė žurnale „Žemaičių žemė“ straipsnyje „Kas naujo apie kunigaikščių Oginskių biblioteką?“ yra rašiusi: *„Ieškodama Plungės kunigaikščių Oginskių bibliotekos knygų [...] aplankiau Lietuvos didžiausias bibliotekas. Čia aptikau nemažai knygų su Plungės dvaro bibliotekos antspaudu. Pagal juos matyti, kad Plungės Oginskiams priklausiusios knygos vėliau iš*

(Nukelta į 10 p.)

Valstybės centrinio knygyno pateko į Kauno Vytauto Didžiojo, Vilniaus valstybinio, Kauno technikos universitetų, Kauno apskrities viešąją ir kai kurias kitas Lietuvos bibliotekas. Knygose esantys įrašai, dedikacijos bei kunigaikščių Oginskių giminės herbiniai antspaudai liudija, kad Plungės dvaro bibliotekos pagrindą sudarė kompozitoriaus ir politinio veikėjo Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833) bibliotekos knygos. Jos iš Zalesės (Ašmenos apskritis, Baltarusija) pateko į Rietavą ir Plungę. Daugumoje šių knygų yra Olgos Oginskienės [...] (Irenėjaus Oginskio žmonos – red. p.) herbinis antspaudas.

Plungės dvaro biblioteka buvo vertinga knygų turinio požiūriu. Žinoma, kad joje buvo visi keturi kompozitoriaus, garsųjų polonezų autoriaus Mykolo Kleopo Oginskio „Atsiminimų“ tomai, išleisti 1826–1827 metais prancūzų kalba.“²

Ar tai tas pats knygų komplektas, kuris dabar saugomas Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje, šiandien sunku pasakyti, nes ant šio komplekto Plungės kunigaikščių Oginskių bibliotekos antspaudo nėra.

Andžejus Zaluskis rašo: „1833 metais, gyvendamas Florencijoje, prieš pat mirtį, Oginskis visus savo archyvus išsiuntė į savo rezidenciją Zalesėje. Sunkiū ir pavojingu laikotarpiu, po Lapkričio sukilimo, Mykolo Kleopo sūnus Irenėjus išsiuntė juos į Sankt Peterburgą, o iš ten archyvai buvo perkelti į Maskvą.“

Šiame archyve yra daug M. K. Oginskio laiškų, kitų svarbių dokumentų, rankraščių, tarp jų ir iki šiol nepaskelbta Mykolo Kleopo vaikystės biografija, kurią jis pavadino „Ma biographie“ (Mano biografija), ir „Additions a mes memoires“ (Mano atsiminimų priedai). Archyvas saugomas Rusijos valstybiniame senųjų aktų archyve Maskvoje (kat. 12, nr. 2006-310). Dalį šiame archyve esančių dokumentų kopijų jau yra gavę M. K. Oginskio atminimo puoselėtojai baltarusiai, 2015 m. nemažai tokių kopijų iš minėto Maskvos archyvo įsigijo ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos specialistai. Pradėję juos tyrinėti, paaiškėjo daug naujų faktų apie M. K. Oginskio asmeninį gyvenimą, jo kaip valstybininko ir politiko veiklą. Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomų „Atsiminimų“ papildymų bei Rusijos valstybiniame senųjų aktų archyve Maskvoje esančių „Additions a mes memoires“ lyginamoji analizė kol kas dar nėra atlikta.

A. Zaluskis, 1996 m. lankydamasis Maskvoje veikiančiame Rusijos valstybiniame senųjų aktų ar-

chyve, šių papildymų kopijų nepasidarė – iš jų pasižymėjo tik kai kuriuos faktus.

Tikėtina, kad M. K. Oginskiui parašius „Atsiminimų“ papildymus, buvo padaryti keli jų egzemplioriai, ir vienas iš jų dabar saugomas Maskvoje, o antrasis – Vilniaus universiteto bibliotekoje (jis yra įrištas į jau minėtą unikalų „Atsiminimų“ keturtomį).

Mykolo Kleopo laikais neišspausdinti kūriniai dažnai būdavo dauginami pasitelkus į pagalbą tekstų perrašinėtojus. 1956 m. Krokuvoje lenkų kalba išleisto M. K. Oginskio muzikinio-estetinio esė rinkinio „Laiškai apie muziką“ žangoje lenkų muzikologas Tadeušas Strumila rašo, kad perrašinėtojai buvo padarę ir keletą šio rinkinio kopijų, iš kurių mažiausiai keturios 1956 m. dar buvo žinomos: du kopijų egzemplioriai buvo saugomi Krokuvoje (vienas – Jogaillaičių bibliotekoje, kitas – privačioje kolekcijoje), o kiti du – buvusios Sovietų Sąjungos archyvuose.

„Atsiminimai“ iki šiol yra pagrindinis žinių apie M. K. Oginskio gyvenimą ir veiklą nuo 1788 iki 1815 metų šaltinis, kuriuo naudojasi daugelis istorikų, Mykolo Kleopo gyvenimo ir veiklos tyrinėtojų bei jo kūrybos atminimo puoselėtojų, taip pat autoriai, rašantys apie M. K. Oginskį ir jo laikmetį. Daugelį „Atsiminimuose“ pateiktų faktų patikslino ir naujomis žiniomis papildė dr. R.Šmigelskytė-Stukienė 2013 m. Vilniuje išspausdintoje monografijoje apie M. K. Oginskį kaip diplomata.

„Atsiminimuose“ M. K. Oginskis daugiausiai rašo apie istorinius įvykius, kuriuos, rengdamas leidinį spaudai, galėjo pagrįsti savo išlikusiais užrašais ir išsaugotais bei Florencijoje gautais dokumentais.

Išleidus „Atsiminimus“, M. K. Oginskis sulaukė šiek tiek kritikos, esą, knyga išėjusi gana sausoka. Vis dėlto dauguma skaitytojų jam dėkojo už informatyvumą, objektyvumą, ATR istorijos aktualizavimą. Prancūzai, be abejo, labiausiai buvo patenkinti tuo, kad knyga parašyta prancūzų kalba.

„LAIŠKAI APIE MUZIKĄ“

Kita svarbi ir šiuo metu Lietuvos visuomenei jau prieinama M. K. Oginskio rašytinio palikimo dalis – jo muzikinis-estetinis esė rinkinys „Laiškai apie muziką“ (pranc. *Lettres sur la musique*). Jį, padedamas Leonardo Chodzkos bei perrašinėtojų, M. K. Oginskis baigė rašyti ir kartu su priedais į vieną rankraštį sujungė 1826–1829 m. gyvendamas Florencijoje. Mykolui Kleopui esant gyvam „laiškai“ nebuvo išspausdinti.

Pirmą kartą visas šios knygos tekstas buvo paskelbtas lenkų kalba 1956 m. Krokuvoje (vertė, komentarus parengė ir knygos įžangą parašė Tadeušas Strumila). Šiame leidinyje, kurio lenkiškas pavadinimas yra „Michał Kleofas Ogiński: Listy o muzyce“, T. Strumila rašo, kad du pirmieji laišakai Lenkijoje buvo išspausdinti 1879 m. „Šeimos kronikoje“ (Kronice Rodzinnej) kartu su kitų laiškų santrauka, o viso rinkinio santrauka buvo paskelbta 1933 m. „Rytų ekspreso“ (Express Poranny) 21 ir 22 numeriuose. 1934 m. pirmajame leidinio „Muzika“ (Muzyka) numeryje (p. 30–31) išspausdintas šios santraukos trumpesnis variantas.

M. K. Oginskiui esant gyvam, „laiškai“ buvo platinami kaip rankraščio kopijos. Paskutiniaisiais M. K. Oginskio gyvenimo metais jo regėjimas vis blogėjo. Jis „laiškuose“ nurodo, kad tekstus jam perrašo pagalbininkas. Kas darė kopijas, nėra žinoma. Perrašinėtojai galėjo įvelti klaidų ir kai kuriose vietose savaip interpretuoti tekstą, pakeisti jo struktūrą. Nėra žinoma, ar buvo atlikta žinotų „laiškų“ kopijų lyginamoji analizė, ar viena nuo kitos jos skiriasi, nežinoma ir kiek šiandien tų kopijų, be T. Strumilos paminėtų keturių, dar yra išlikę.

2014 m. „Laiškus apie muziką“ lietuvių kalba Vilniuje išleido RKIC (iš prancūzų kalbos vertė V. Baranauskas). „Laiškai“ į lietuvių kalbą buvo verčiami iš rankraščio kopijos, kurią pavyko gauti iš Baltarusijoje gyvenančių M. K. Oginskio kūrybos tyrinėtojų. Palyginę šį prancūzišką tekstą su 1965 m. Krokuvoje išleistu „laiškų“ vertimu į lenkų kalbą, pastebėjome nedidelių neatitikimų (skiriasi kai kurių pastraipų vieta tekste, tik lenkiškoje knygoje randame M. K. Oginskio rašytą trumputę knygos įžangą, kurioje autorius yra pažymėjęs, kokiais tikslais rašė laiškus), tad tikėtina, kad T. Strumila „Laiškus apie muziką“ vertė iš kitos originalo kalba parašyto teksto kopijos, negu mes Lietuvoje.

„Laiškus apie muziką“ sudaro teksto pradžioje pateikiami du M. K. Oginskio bičiulių – markizės Marrijos de Martelini ir Gaetano de Gra – rašyti laišakai bei penki paties M. K. Oginskio laišakai, iš kurių du pirmieji yra autobiografinio pobūdžio, trečiajame pateikiama informacija apie muzikos atsiradimo istoriją, įvairias liaudies muzikos formas, ketvirtajame pasakojama apie XVIII a. pab. – XIX a. pirmųjų trijų dešimtmečių Europos vokalinę muziką, penktajame – apie instrumentinę muziką, jos kūrėjus ir atlikėjus. Tai nėra enciklopedinės žinios, o patys Mykolo

M. K. Oginskio knygos, 2014 m. išleistos lietuvių kalba, viršelis. Dailininkė Deimantė Rybakovienė

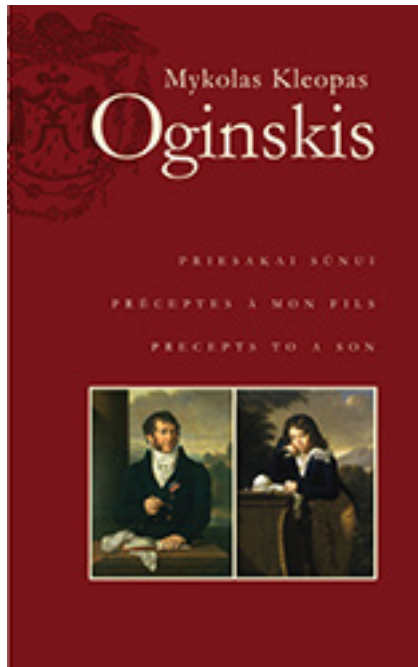
Kleopo rašyti laišakai nėra laišakai tikraja to žodžio prasme. Pasak T. Strumilos, tai greičiau muzikiniai memuarai. Jie parašyti kaip grožinės literatūros kūrinys, kuriame atsiskleidžia, kas ir kada formavo M. K. Oginskio muzikines pažiūras ir skonį, kokių menininkų rate kompozitorius sukosi nuo vaikystės iki rankraščio „Laiškai apie muziką“ atsiradimo. Iš šių „laiškų“ sužinome daug naujų detalių apie M. K. Oginskio gyvenimą, jo apsilankymus ir gyvenimą Paryžiuje, Sankt Peterburge, Varšuvoje, Konstantinopolyje, kituose Europos miestuose, taip pat ir apie paskutiniuosius jo gyvenimo metus Italijoje.

„PRIESAKAI SŪNUI“

Didelė M. K. Oginskio rašytinio palikimo dalis nėra išlikusi, o tai, kas sulaukė mūsų dienų, vis dar nėra iki galo ištyrinėta ir paskelbta, pvz., kad ir Mykolo Kleopo tekstai ekonomikos temomis, apie kuriuos jis užsimena savo vaikystės atsiminimuose, ir kt.

Lietuvos valstybės istorijos archyve (LVIA) saugomas turtingas Lietuvoje gyvenusių kunigaikščių Oginskių archyvas (keli tūkstančiai bylų). Tyrinėdami jį, Baltarusijoje gyvenantys M. K. Oginskio atminimo puoselėtojai beveik prieš du dešimtmečius surado M. K. Oginskio 1822 m. parašytą laišką keturiolikmečiui sūnui Irenėjui, išvykstančiam studijuoti į Italiją. Laiškas buvo išverstas į lietuvių

(Nukelta į 12 p.)

2013 m. Vilniuje lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis išleistas M. K. Oginckio knygutės „Priesakai sūnui“ viršelis. Dail. Deimantė Rybakovienė

kalbą, pavadintas „Priesakais sūnui“ ir paskelbtas – pirmiausiai žurnale „Žemaičių žemė“. Šiuos „priesakus“ RKIC, bendradarbiaudamas su Rietavo Oginckių kultūros istorijos muziejumi, 2007 m. pirmą kartą lietuvių kalba (vertė V. Baranauskas) atskiru leidiniu Vilniuje išleido, o 2013 m. paskelbė ir reprezentaciniame leidinyje lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis (iš prancūzų į lietuvių kalbą vertė V. Baranauskas, iš prancūzų į anglų kalbą – Kęstutis Urbaitis). 2007 m. išleistas suvenyrinis leidinys „Priesakai sūnui“ 2015 m. buvo išleistas pakartotinai lietuvių kalba. Jis iki šiol turi didelę skaitytojų paklausą. Lietuviška „Priesakų sūnui“ versija pastaraisiais metais yra paskelbta ir daugelyje periodinių bei interneto leidinių. Jie kaip suvenyrinis leidinys itin paklausus tarp jaunų tėvų.

KITI MYKOLO KLEOPO OGINSKIO GROŽINĖS LITERATŪROS KŪRINIAI

Andžėjus Zaluskis, kuris, kaip jau minėta, yra peržiūrėjęs dalį Maskvoje saugomo M. K. Oginckio archyvo ir pasidaręs kai kurių ten esančių dokumentų kopijas, pažymi, kad jaunystėje M. K. Oginckis rašė ir satyrinius eilėraščius. Ar jų yra išlikę, nežinoma. Neužmiršo M. K. Oginckis eiliavimo ir vėlesniais metais. Tapęs Lietuvos izdo komisijos nariu, jis kurį laiką gyveno Gardine ir dirbo Gardino seime. Pasak A. Zaluskio, „*Oginckis pradėjo dirbti kupinas jaunatviško entuziazmo. Jį domino darbo ekonominė pusė, o teisinių reikalų nemėgo. Čia dominavo intrigos, įtartini santykiai, nesąžiningumas, pinklės ir korupcija [...]. Bylių nagrinėjimas užsitęsėdavo, nes advokatai labai daug kalbėdavo. Tai erzino Mykolą Kleopą ir jis šia tema parašė kelio likos eilučių epigramą. Kūrinys buvo anoniminis, bet visi atpažino jo autorių. Advokatai jį apskundė, tačiau kitus tai pralinksmino.*“

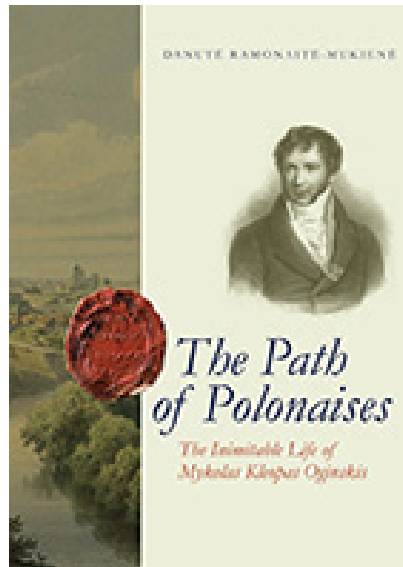
Igoris Belza (1904–1994) M. K. Oginckio plunksnai priskiria ir anonimiškai dviejų tūkstančių egzempliorių tiražu išleistą brošiūrą „Papūga“, kurios bent jau Lietuvos bibliotekose neteko rasti.

Knygoje apie M. K. Oginckį, jo gyvenimą ir kūrybą A. Zaluskis rašo: „*Turiu Oginckio parašytą Zubovo biografiją, kurią gavau Maskvoje. Ji yra visai nežinoma ir joje yra kai kurių įdomių smulkmenų. [...]*“

Parašęs ir Paryžiuje bei Ženevoje išleidęs „Atsiminimus“, M. K. Oginckis jautė tolesnės autorinės veiklos poreikį. Tuo laikotarpiu jis plačiai susirašinėjo ir rašė nedidelius istorinius kūrinius: Platono Zubovo biografiją, Kuršo gubernijos istoriją. Nežinau, ar jo autorystei, ar vertimui galima priskirti Mokronovskio, kunigaikščio Juzefo Poniačovskio, Krasickio biografijas, o gal jų autorius ar vertėjas buvo Stanislovas Potockis.“

Mykolas Kleopas dar vaikystėje įprato rašyti dienoraštį, perskaitytų knygų santraukas, užsirašinėti svarbesnių įvykių, susitikimų, pasitarimų detales. Jis taip pat kaupdavo gautus laiškus, kitus dokumentus, jei negalėdavo sau pasilikti originalų, pasidarydavo jų kopijas. Nemažai šio archyvo įvairiomis aplinkybėmis buvo prarasta, tačiau gana didelę ir reikšmingą jo dalį pavyko išsaugoti. Tokio pobūdžio laiškų yra minėtame Maskvos archyve, LVIA, jau minėtuose Vilniaus universitete saugomų „Atsiminimų“ papildymuose, Lenkijos, daugelio kitų Europos šalių, Sankt Peterburgo (Rusija) archyvuose.

A. Zaluskis savo knygoje „Mykolas Kleopas Oginckis. Gyvenimas veikla ir kūryba“ teigia, kad M. K. Oginckis buvo ne tik dabartinio Lenkijos himno melodijos, bet ir žodžių autorius. Šia tema paskutiniaisiais metais nemažai diskutuojama. Kol kas, kaip matyti, bent jau Lenkijoje, daugiau yra A. Zaluskio oponentų, negu šalininkų. Pagrindinė priežastis ta, jog iki šiol nėra rasta paties M. K. Oginckio liudijimų, kuriuose jis būtų pažymėjęs, kad būtent jis yra šio himno autorius. Gali būti, kad tokių žinių yra iki šiol tyrinėtojų dar neperskaitytuose, į kitas kalbas neišverstuose Mykolo Kleopo „Atsiminimų“ papildymuose ar jo išlikusiuose laiškuose, kituose archyvuose saugomuose dokumentuose.

2015 m. Regionų kultūrinių iniciatyvų centro išleistų knygų viršeliai: Danutės Ramonaitės-Mukienės „Polonezų kelias. Gyvenimas, kurio nepakartosi“ (lietuvių ir anglų kalbomis) ir Andžėjaus Zaluskio „Mykolas Kleopas Oginskis. Gyvenimas, veikla ir kūryba“. Dailininkė Deimantė Rybakovienė

KNYGOS, STRAIPSNIAI APIE MYKOLĄ KLEOPĄ OGINSKĮ

XX a. pab.–XXI a. pr. Lietuvos mokslininkams sutelkus dėmesį į Lietuvos dvarų kultūrą, jų dėmesį patraukė ir M. K. Oginskio asmenybė bei kūryba. Juo minėtu laikotarpiu vis daugiau ėmė domėtis ir Baltarusijos, Rusijos, Lenkijos, istorikai, muzikologai, muziejininkai. M. K. Oginskio gyvenimas, veikla, kūrybinis palikimas tais metais tapo ir svarbiausiu tuo metu Didžiojoje Britanijoje gyvenusių, lenkų, anglų kalbomis rašiusių M. K. Oginskio proprovaikaičių–brolių Iwo ir Andžėjaus Zaluskį – tyrimų objektu. Jie surinko medžiagą ir išleido keletą leidinių apie kunigaikščius Oginskius bei jų palikuonis, surinkę ir į kompaktines plokšteles įrašę paskelbė jiems žinomus išlikusius Mykolo Kleopo bei kitų Oginskių giminės atstovų muzikinius kūrinius.

Iwo Zaluskio anglų kalba 2006 m. parašyta Oginskių dinastijos istorija „The Oginski Gene. The History of a Musical Dynasty“ („Oginskių genas. Muzikų dinastijos istorija“) tuometinės Plungės Mykolo Oginskio meno mokyklos direktorės Genovaitės Žiobakienės iniciatyva į lietuvių kalbą buvo išversta ir išleista 2007 m. Klaipėdoje pavadinimu „Oginskių genas“. Lietuvoje jau yra išleista ir keletas kitų knygų apie M. K. Oginskį: 2007 m. išėjo RKIC spaudai parengtas jaunimui skirtas gausiai iliustruotas leidinys „Polonezų kelias. Lietuva, Baltarusija, Lenkija 2005–2007 m.“, kuriame paskelbti Vyto Rutkausko, Mildos Vyšteinaitės, Danutės Ra-

monaitės-Mukienės ir Giedrės Rutkauskaitės tekstai. 2008 m. skaitytojai sulaukė iš baltarusių į lietuvių kalbą išverstos Sergejaus Verameičiko knygos „Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)“.

Iš Lietuvos istorikų didžiausią įdirbį tyrinėdama M. K. Oginskio gyvenimą, kūrybą ir valstybinę veiklą, rengdama spaudai knygas šiomis temomis turi istorikė dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. Ji yra autorė pirmosios Lietuvoje mokslininkų parašytos monografijos apie M. K. Oginskį – 2013 m. lietuvių kalba išleista jos knyga „Mykolas Kleopas Oginskis. Politikas, diplomatas, ministras ir jo pasų kolekcija“ (Vilnius: Edukologija, 352 p.). Ji vėliau buvo išversta į anglų bei lenkų kalbas ir išleista šiomis kalbomis: „Michał Kleofas Ogiński: Politician, Diplomat and Minister (1786–1794)“, Vilnius: Petro ofsetas: Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus, 2015, 320 p. (Rec.: R. Butterwick-Pawlikowski, Rocznik Lituanistyczny, t. 2, rok 2016, Warszawa, 2016, s. 284–285); „Михал Клеофас Огинский: Политик. Дипломат. Министр“, [vertėjas iš lietuvių kalbos T. Тимченко], Минск: Научный мир, 2015, 192 c. (Rec.: A. Stroynowski, Michał Kleofas Ogiński. Kilka uwag na marginesie książki Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Zeszyty Historyczne, t. XVI, Częstochowa 2017 s. 435–448, http://www.bg.ajd.czest.pl/wydawnictwo/zeszyty_historyczne_16.pdf

2010 m. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla išspausdino R. Šmigelskytės-Stukienės sudarytą 446 puslapių apimties mokslinių straipsnių (Nukelta į 14 p.)

rinkinį „Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje. Kultūrinės veiklos pėdsakais“, kuriame paskelbti Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejuje vykusių pirmųjų penkių nacionalinių ir tarptautinių mokslinių konferencijų pranešimai.

2015 m. minėjome M. K. Oginskio jubiliejų – jo 250-ąsias gimimo metines. Šią datą kaip minėtiną buvo paskelbęs ne tik Lietuvos Respublikos Seimas, bet ir UNESCO. Ta proga Lietuvoje buvo sudaryta jubiliejaus paminėjimui skirta programa, skirta lėšų jos įgyvendinimui.

Vienas svarbiausių renginių tais metais įvyko Vilniaus universiteto bibliotekoje. Čia visuomenei buvo pristatyta šiam jubiliejui skirta Lietuvos valstybės istorijos archyvo, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos ir Vilniaus universiteto bibliotekos parengta rankraštinių ir spausdintų dokumentų (ikonografijos, laiškų, pasų, įvairių raštų, žemėlapių, knygų) paroda „Ten, kur kviečia tėvynės meilė ir pareiga“. Iki jos atidarymo buvo išleistas ir gausiai iliustruotas, itin informatyvus katalogas „Ten, kur kviečia tėvynės meilė ir pareiga. Mykolo Kleopo Oginskio 250-osios gimimo metinės. Parodos katalogas“ [sudarytojai Daiva Narbutienė, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Nijolė Šulgienė, Alfonsas Tamulynas, Viktorija Vaitkevičiūtė], spausdino Vilniaus spaustuvė „Petro ofsetas“.

Iš Tauragės krašto kilęs, Vilniuje gyvenantis dailininkas Alfonsas Čepauskas kartu su RKIC 2015 m. buvo surengęs M. K. Oginskio jubiliejui skirtą tarptautinį ekslibrisų konkursą ir jam atsiųstų kūrinių parodą, kuri buvo eksponuojama Vilniuje ir apkeliaavo daugelį Žemaitijos rajonų. Tais pačiais metais Vilniuje išleistas A. Čepausko sudarytas šios parodos katalogas „EX LIBRIS. M. K. OGINSKIS-250“.

2015 m. RKIC iš lenkų kalbos išvertė ir Vilniuje lietuvių kalba išleido Andžejaus Zaluskio knygą „Michał Kleofas Ogiński: Życie dzialalnosc i tworczość“ (*Mykolas Kleopas Oginskis: Gyvenimas, veikla ir kūryba*), parengė spaudai ir lietuvių kalba išleido Danutės Ramonaitės-Mukienės knygą „Polonezų kelias. Gyvenimas, kurio nepakartosi“ ir jos anglišką versiją „The path of polonaises the inimitable life of Mykolas Kleopas Oginskis“ (į anglų kalbą vertė Paulius Macijauskas).

2015 m. Lietuvos istorijos instituto leidykla Vilniuje išleido R. Šmigelskytės-Stukienės sudarytą

antrąjį mokslinių straipsnių rinkinį „Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje: kultūrinės veiklos pėdsakais“ (apimtis 456 puslapiai), kuriame paskelbti kiti M. K. Oginskiui skirtų konferencijų pranešimai.

Kiek vėliau Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus išleido šias R. Šmigelskytės-Stukienės kartu su Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktoriu Vytautu Rutkausku sudarytas, spaudai parengtas knygas apie M. K. Ogiński: „Ogiński, Michał Kleofas. Tėviški patarimai = Бацькоўскія парады : keturi laišakai apie ugdymą“ (baltarusių ir lietuvių kalbomis, vertėja iš prancūzų į lietuvių kalbą Jūratė Karazijaitė, vertėjas iš lietuvių į baltarusių kalbą Vadimas Vileita, vertėjai iš prancūzų į baltarusių kalbą Leonidas Kazyra ir Natalia Cimonina, įvadinio straipsnio ir komentarų autorė R. Šmigelskytė-Stukienė), Vilnius: Petro ofsetas, 2016, 152 p.); „Mykolas Kleopas Oginskis. Priesakai sūnui ir kiti laišakai apie ugdymą“ (vertėja iš prancūzų į lietuvių kalbą Jūratė Karazijaitė, įvadinio straipsnių ir komentarų autorė R. Šmigelskytė-Stukienė), Klaipėda: DRUKA, 2019, 160 p.

Daug naujos, vertingos, aktualios informacijos apie M. K. Ogiński ir jo giminę yra laikraščyje „Švietimo naujienos“ išspausdintuose R. Šmigelskytės-Stukienės straipsniuose. Svarbiausi iš jų: „Mykolo Kleopo Oginskio sugrįžimas“ (parengė kartu su V. Rutkausku); „Oginskiai – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etnonai“ (parengė kartu su Valdu Rakučiu); „Keli potėpiai Mykolo Kleopo Oginskio portretui: politinė ir diplomatinė veikla“ (visi trys straipsniai paskelbti 2014 m. gruodžio mėnesį leidinio 11 numerio priede).

Kiti svarbesni Ramunės Šmigelskytės-Stukienės paskelbti straipsniai apie M. K. Ogiński: „Žinomas ir nepažintas Mykolas Kleopas Oginskis / Known and unknown Michał Kleofas Ogiński“ yra išspausdintas jau minėtoje knygoje „Ten, kur kviečia tėvynės meilė ir pareiga. Mykolo Kleopo Oginskio 250-osios gimimo metinės. Parodos katalogas“; „Oginskių giminės istorijos bruožai / Historical features of the Oginski Family“ – leidinyje „Veidai iš būtojo laiko. Kunigaikščių Oginskių dailės kolekcija. Katalogas / Faces from the Past. The Dukes Oginski Art Collection. Catalogue [sudarytojai Osvaldas Daugelis, Aušra Vasiliauskienė], Kaunas: Nacionalinis M.K.Čiur-

lionio dailės muziejus, 2015, p. 16–42.

2015 m. rudenį Didžiojoje Britanijoje tuo metu gyvenusio, Krokuvoje 1939 m. gimusio Mykolo Kleopo Oginskio dukters Amelijos provaikaičio, rašytojo, kompozitoriaus, dėstytojo ir pianisto Iwo Zaluskio 155 puslapių apimties knygą „Oginskis“ spaudai parengė ir išleido leidykla „Gimtasis žodis“ (vertėja Jurga Brastavičiūtė).

Pastaraisiais metais Lietuvoje ir kitose Europos nemažai išleista ir kompaktinių plokštelių su M. K. Oginskio ir jo giminės atstovų sukurtų muzikinių kūrinių įrašais, spausdinami ir jų muzikinių natų, ypač M. K. Oginskio romansų, natų sąsiuviniai.

Nemažai informacijos apie Oginskių giminę paskelbta žurnale „Žemaičių žemė“, kitoje periodinėje spaudoje, daug informacijos apie Oginskius lietuvių kalba pateikiama Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus administruojamoje interneto svetainėje „Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)“ www.mko.lt, atskiras skyrius, skirtas Lietuvoje gyvenusiems kunigaikščiams Oginskiams, yra sukurtas RKIC administruojamoje interneto svetainėje „Žemaičių žemė“ www.zemaitiuzeme.lt. Jame yra pavišinti ir RKIC lietuvių kalba išleistų knygų („Polonezų kelias“ (2007); „Polonezų kelias, arba Gyvenimas, kurio nepakartosi“ (2015) apie M. K. Oginskį elektroninės versijos bei daug kitos aktualios informacijos apie Oginskių giminę.

M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių išvakarėse ir vėlesniais metais didelį darbą toliau tyrinėdami ir populiarindami M. K. Oginskio rašytinį palikimą atliko Bartarusijos bei Lenkijos tyrinėtojai. Jubiliejaus proga baltarusių ir lenkų kalbomis apie Oginskių giminę ir atskirai apie M. K. Oginskį taip pat buvo išspausdinta vertingų leidinių.

Iš Lietuvos muzikologų, muzikos istorikų daugiausiai publikacijų apie M. K. Oginskio ir kitų jo laikmečio kompozitorių kūrybą yra paskelbusi muzikologė, archyvarė Laima Kiauleikytė. Svarbiausios L. Kiauleikytės publikacijos, susijusios su Mykolo Kleopo Oginskio kūryba: „Lietuvos dvarų muzikos kultūra tautinio atgimimo išvakarėse“, *Menotyra*, 1998, nr. 1, p. 58–62; „Klasicizmas ir kunigaikščio Oginskio kūrybinis palikimas“, *Acta academiae artium Vilnensis / Vilniaus dailės akademijos darbai*, Vilnius, 1998, nr. 14, p. 105–116; „Muzikinės kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio

(1765–1833) pažiūros“, *Žemaičių žemė*, 2005, nr. 4., p. 12–13; „Muzikinės kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio pažiūros – epochos virsmo atspindžiai“, *Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje. Kultūrinės veiklos pėdsakais*, Vilnius, 2010, p. 171–190; „Tarp dvaro ir miesto: stilistinė XIX a. Lietuvos dvarininkų muzikinių pomėgių kaita“, *Istorija. Mokslo darbai*, 2013, t. 92, p. 69–80. Nemažai informacijos apie Oginskius pateikta ir L. Kiauleikytės knygoje „XVI–II a. II pusės – XIX a. muzikinė Lietuvos dvarų kultūra: stiliaus epochų sankirtose“, Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2008.

Apie M. K. Oginskį savo knygoje „Atsisveikimas su Tėvyne“ (Vilnius, 1992) yra rašiusi ir Plungės krašto istorijos tyrinėtoja Eleonora Ravickienė (1916–2004), vieną esė knygoje „Žvaigždės ir erškėčiai“ M. K. Oginskiui paskyrė prozininkas, literatūros istorikas Julius Pastarnokas (Vilnius, 2005).

M. K. Oginskio ryšiai su Vilniumi yra apžvelgti Dariaus Pocevičiaus knygoje „100 istorinių Vilniaus relikvų“ (Vilnius, 2015).

Lietuvoje jau rašomos ir leidžiamos knygos, kuriose remiantis kai kuriais M. K. Oginskio gyvenimo ir to laikotarpio istoriniais faktais bandoma parodyti, kaip elgėsi Abiejų Tautų Respublikos elitas, kokie buvo jo įsitikinimai, kokios virė jo kovos ir kt. Pirmasis tokio darbo ėmėsi aktyvus Lietuvos Atgimimo dalyvis, filosofas, rašytojas, publicistas, visuomenės veikėjas Arvydas Juozaitis, kurio knygą „Oginskis. Polonezas. 1791–1822 metų drama“ 2019 m. išleido „Alma littera“. Joje pasakojama apie ATR žlugimo laikotarpį ir Lietuvos šviesuolių siekius gelbėti savo valstybę.

Dar anksčiau žurnalo „Legendos“ 2016 m. pirmajame numeryje buvo išspausdintas istorinių romanų autorės Ginos Viliūnės tekstas „Prarastos valstybės riteris“, kuriame taip pat rašoma apie M. K. Oginskį.

Žinių apie M. K. Oginskį yra pateikta ir dviejose Vilniaus istorijos tyrinėtojo Antano Rimvydo Čaplinsko knygose: „Vilniaus atminimo knyga“ (Vilnius, 2011, p. 299) bei „Vilniaus gatvės = Vilnius streets: istorija, vardynas, žemėlapiai“ (Vilnius, 2000, p. 66–67).

¹ Zaluskis A., Mykolas Kleopas Oginskis. Gyvenimas, veikla ir kūryba, Vilnius: Regionų kultūrinių iniciatyvų centras, 20015, p. 23.